

Szerkesztőség:

Az arad-országi egyesült vasutak paktájában.

Bérmintelen leveleket csak ismert kérésre fogadjunk el. Készenléti díjat nem küldünk.

Kiadóhivatal:

Az arad-országi egyesült vasutak paktájában van, hova a hirdetések, előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok beérkeznek.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Megjelenik hétfőn és csütörtökön naponta.

Előfizetési árak:

helyben: vidékre	
1 évre	12.-
6 évre	6.-
1 évre	3.-
1 óra	1.-

Hirdetések díja:

8 másodperces sorozat egy sorozat hirdetésénél 6 kr., minden következőnél 4 kr.
Bélyegdíj külön 80 kr.
Nyitólétszám 15 krajczár.

A kár, mit az ellenzék csinál.

Budapest, nov. 26.

[—n.] Az ellenzék frivól üzelmével, melyekkel a budget-tárgyalást végnélküli támadásokká változtatta át Tisza személye ellen, azontúl, hogy az egész világ előtt kompromittálni kezdte a magyar parlamentarizmust, roppant anyagi és erkölcsi kárt okoznak belpolitikai életünkben. Mutatja ezt azon rosszul titelt káröröm, melylyel nemzetünk ellenségei nézik, hogyan marcolgolja a nemzet önmagát a pártviszály, de mutatja számos más körülmény is.

A kormány a jövő évi költségvetést idején terjesztette be az őszi ülésszak kezdetén, a pénzügyi bizottság idején tárgyalta a képviselőház minden pártja megegyezik abban, hogy az 1887 óta bevezetett összes költségvetések közt a legkedvezőbb és hogy a kormány pénzügyi programja teljes egészében helyes. Mindennek dacára a kormány két yalen volt ideiglenes törvényjavaslattal, mert a budgetvíta eddigi menete után alig várható, hogy a költségvetési törvény még az idén megvalósuljon. Tehát mikor — tán 1887 óta először — jövő évben rendes megszavazott budget alapján vezethetünk állami háztartásunkat, mégis a tavalyi budget negatívumait ismételné, azaz a költségvetés külföldi elvált háztartásunk rendetlennek, rosszul gazdálkodónak tűnik az ellenzék kvalifikábilan magatartása miatt.

Mennyi kárt okoz ez még az országunknak a közügyek más terében is! Hogy az összes miniszterek, különösen pedig a pénzügyminiszter, ki ilyen most a regálé-megváltásról és íjtemelési adóról szóló oly fontos törvények keresztülvitelével van elfoglalva, képtelenek a nap legnyilvánvalóbb részét a képviselőházban eltölteni, ez még nem volna oly nagy baj, ha a miniszterek munkabírása és munkaszeretete pótolja az a nagy idegvesztést, de hogy számos gondosan előkészített és elődázhatatlannak szükséges legnyilvánvalóbb részét már a ház előtt fekvő törvényjavaslatot nem lehet ideiglenesen elintézni, ez az országra nézve mérhetlen kárt jelent.

Fontos újjászervezésekre vonatkozik magának a budgetnek több részlete, mint például az állami javaknak a földművelési minisztérium kezelésébe való átvétele, kilitásba vett különböző új

beosztások a kereskedelmi minisztériumban — ezen intézkedéseknek addig függőben kell maradniuk, míg a költségvetési törvény megalkotva nincs. De mekkora kár hármunkra okozza az országára az által, hogy a különböző helyi érdekű vasutak építése, amelyekre vonatkozólag záros határidőkhöz kötött szerződések és kötelezettségek állnak fel, nem kezdhetők meg, mivel a képviselőháznak a már sok héttel előbb elterjesztett javaslatok letárgyalására nincsen ideje. A kereskedelmi miniszter a Vaskapu szabályozására nem írhat ki pályázatot, mert e néhány soronyi törvényjavaslatot nem lehet napirendre tűzni. Nemzetközi ügyek is érintenek a késedelem által és nem látható be, hogy a ház előtt fekvő terjedelmes igazságügyi törvényjavaslatok, melyeknek elintézése sürgős szükségét képez, vagy a hazai iparnak nyújtandó állandó kedvezményekről szóló törvényjavaslat, melyet az egész közvélemény örömmel üdvözölt, mikor kerülhetnek tárgyalásra.

Egyszerűen azért, fog az ellenzék most a Tiszabuktatással megalkotni a törvényhozást a szükséges dologgal foglalkozni nem ergedi.

Kossuth és a delegációk. A „Bud. Taglalt” édeskes nyilatkozatát közöl, melyet állítólag Kossuth tett több magyar ember előtt az iránt, hogy a szélső baloldaliak elváltak a delegációban, vagy nem? E nyilatkozat szerint azok, a kik a szabadságharc után támadt állapothatnak meg a névvel annyiban elismerik, hogy magukat megváltásuk képviselőinek, képtelenek az olismérés minden következményét is elfogadni. Ezért felelősségük, hogy a függetlenségi párt tagjai miért nem vesznek részt a delegációban? A delegáció nem egyéb, mint a közös ügyek megvitatására küldött egy bizottság a magyar parlamentnek. S ha a függetlenségi párt megjelenik a képviselőházban, annak minden egyéb bizottságban részt vesz, egyáltalán nincs semmi ok arra, hogy épp ezt a bizottságot kikerülje.

Az országgyűlési szabadelvű pártkörből. Az országgyűlési szabadelvű párt körében d. u. 6 órakor Pódományi Frigyes b. elnöklettel folytatott az 1890-iki állami költségvetés és a költségvetési tárgyalásokról a képviselőházban, melynek a költségvetés tárgyalatát, melynek a Gajári Ödön előadó emelt

szót, ajánlván a költségvetés elfogadását. Ez a szavazás Kálmán gr. a színházaknál és V. ad. n. y. Károly pedig a közegészségügyi kérdéseket szolgált fel. E kérdésnél szót emelték Szathmáry György, továbbá Tibbati Antal államtitkár és Tisza Kálmán miniszterelnök. Teleki Géza gr. belügyminiszter a közgazdasági reformok vonatkozásában kijelentette, hogy az állami közigazgatás híve s beszédében röviden említette a reformok pénzügyi oldalát is. — Ezután a kereskedelmi társaság költségvetésének tárgyalása következett, ezt azonban az érkező let Baross Gábor kereskedelmi miniszter elterjesztése, vita nélkül elfogadta. Erre az érkezőt véget ért.

A közigazgatási reformjavaslatok közlötté már legközelebb, valószínűleg a jövő hó folyamánban le fog térni a képviselőház asztalára. E javaslatok közül az első a közgazdasági bíróság felállításáról, a második a közgazdasági szolgálatok szervezéséről vonatkozik.

Országgyűlés.

— A képviselőház ülése november 26-án. —

I. A képviselőházban ma nagy érdeklődés volt. Az általános budget-vita folytatódott, melyben Mocsa Lajos felszólalása után két hatalmas szónoklatot élvezett a ház: Jókai Mórét és az Apponyi Albertét.

Jókai a magas szavazással felfogással, új szempontok felvetésével, szellemesen és ragyogó ésszel a négy eszmekört tárgyalta, rámutatva az ezen eszmekörök megvalósított nagy céljaira, korábbi és újabb időkbeli a kiemelve, hogy napjaink a közjövő legkimagaslóbb feladata: a belügyek rendezése és észlelés külpolitikája. Ezek helyes vitele által nagyobb lesz a nemzet, mint volt Nagy Lajos és Mátyás hadi győzelmei által. Majd egész sorozatát állította a ház elé az utolsó 15 évi kormányzat alatt létesült alkotások és nevezetesen általánosnak, melyeket nem fog letagadni semmiféle ellenzék s élénk hatást keltve téve hozzá: „Nagy korszak magasan jár Magyarország s e korszak tele van a haladás elemeivel.” De rámutatott a még határozott nemzeti eszmékre is, minő a valuta rendezése, igazságügyi reformok, egészségügyi stb., meg a külpolitikában levő mostani feszült viszony megoldása. Tisza

Kálmán kezdé betölteni egy nagy eszmekört alkotásokkal, — folytassa tovább is! Így végzi nagy hatású fényes beszédét, melynek befejeztével frenetikus aljzések és helyelések hangzottak fel. Az ország és nemzet határ alatt élők az ülést felfüggeszté 5 percre s a szünet után folytatott. Apponyi gróf beállt, hogy Jókait örömmel hallgatni.

Apponyi gr. szintén nagy arányú beszédet tartott. Beismerte, hogy a budget miatt nem tudta a jobb és megújítottabb kámpot nyújtani a költségvetés nem szolgáltatva okot annak el nem fogadására. De ha javult a pénzügyi helyzet, ez nem szolgálna a kormány és Tisza dicsőségére. Ue társai a kormány általános politikája miatt nem szavazta meg a költségvetést. Itt aztán tüzetesen kifejté, hogy a Tisza elleni támadás nem személyeskedés, hanem elkerülhetetlen bírálata a politikai egyéniség működésének; majd annak hosszú taglalásába becsatlakozott, hogy Tisza nem lehet egy új rendszer keresztülvívője, melyet csak megnehezíthet, mint azt az ellenzék már több variációban hallottuk. Ezután Gajárral az indirekt adokorra s a honvédságra, Tisza Istvánnal pedig a miniszterelnök tevékenységére nézve polemizált. Iránt a határozati javaslatára nézve Kossuthot illetőleg maga szóló (mert pártjában elterjedt a felfogások) egyetért a miniszterelnök nyilatkozatával; egyebekre nézve pedig, ha javaslat tételét, támogatni fogja azt. Apponyi beszédét pártja nagy tetszésnyilatkozatokkal fogadta.

II. Jókai a beszédét adjuk a következők: Jókai Mór: Pártokat, államférfiakat nem egyes paragrafusok után kell megítélni, hanem a szerint, hogy egy általános képviselt nagy eszmekörben összefoglalt általános politikai eszmekörre a egész ország és teljes egészében hűvérs volt a Magyarország, vagy nem? Az lesz-e a jövőben, vagy nem?

En, hosszúra nyúlt életpályámon: — Isten jó voltából közel fél százada, hogy szolgálom a közügyet — több ilyen nagy eszmekört láttam felvonni, sikerre jutni, vagy elbukni; magam is, mint szerény napfogalom, mint közkeletű résztvevő mindannyiban.

Az egyik nevezetes nagy eszmekör volt az egész magyar nemzetnek újjalakítása és egyesítése, a jobbjágyi szolgálat, a nemzeti eljölök megszűntetésével, kiterjesztése az alkotmányos szabadságunk minden honpolgárra, vallás és nyelvkülönbség nélkül, felszabadítása a munkás kéznek és a gondolatnak.

Ma politikára kerül a szó köztünk, csak azidám bátran a kormányt. Mosolyogtam rá. Engem tanít a mama! Es milyen pompás tánczos az a Daróczi Papi (Sóhajta) Ó mennyire boldogíthatja a nőt az olyan ember, a ki úgy tánczolja a „Sechsohritt” waltzer, mint én! —

O, mint én! — egy kis regény, egy kis regény. (Elgondolkodik. Szünet.) Igen, egy kis regény. Es egyik fejezete: „A hölgyválasztás” letelezés volt. Egy rendező é a fülem mellett kiáltotta el magát hársány hangon, hogy: „Dámen-vááá!” Ez a legokosabb táncz. Mikor rajtnak a választás, Aféle bábútelet. melynek jutalmazunk és büntetünk. Az első fordulat Leberneyei Akossal táncoltam. Daliás huszárhadnagy. Domboru, hősies mell, melyen csak egy fészül az aranyujtasos. gyönyörű egyenruha. A mellett olyan vékony lábazarái vannak, mint egy özikének. A dereka pedig olyan karcsu, mintha csak fűze volna. O, ilyennek képezelem, én a harosó istenét! A hadnagy ur igen jól tánczol: ez azt mondta nekem, hogy sajnál, a miért annyit foglalkozik velem az a civil-népség, a mely egy csöpet sem „schneidig.” Arról is biztosított a kis lajdnán, hogy a lovakkal is nagyon kell lajdnáni, jó familiára. A hölgyválasztás második fordulóját Driznyával táncoltam. Kisss furcsa egy ember és sajátságos barackszagu parfümöt használ. Különböző is egészen tánczolt, csak hogy minden harmadik lépésnél hangosan kiáltja hogy: „hóó—opp!” Ehhez szoknia kell a tánczosoknak. — Karperczet visel a bal karján; egy kis malacs lóg rajta. Es igen divatos, kedves viselés. A hadnagy melegen ajánlja st. figyelmembe.

Soha, de soha sem felejttem el azt a

Fájó tisztelettel emlékezem vissza azokra, kik az eszmekör első megpendítéséből a budai vérmesztő vértükkel keresztelték azát. Ok korán ébredtek; még nem viradt; nem ért meg őket a nemzet.

Nagy elismeréssel j gyzem az azoknak a nevet, a kik az eszmekört negyven év múlva újra felelevenítették, a díszó uttörőit a népszabadságnak: egy báró Wesselsényi Miklóst, egy gróf Battyányi Lajost, egy gróf Teleki Lászlót, egy báró Eötvös Józsefet; de a kinek szellemé legnagyobb tért bevilágított az uton, s bizonyára Kossuth Lajos volt (Ejzenés.) Az ő osadahatásu tola volt az, a mi a közvéleményt évek során át előkészíté, ugy, hogy a midőn 48-ban eljött az idők teljessége, a magyar nemesség nem kénszerítve, nem megrettenve, de önként lelkesülve mondott le sok százados előjogairól, kedvire ölelve a nép millióit s áldozatul hozva jóvelme nagy részét, dicsmát, robotot egy bizonytalan jövőben ígért kárpótlásért s ez önkéntes elhatározásának kifejezését tartalmazó feliratát a törvényhozó testületnek ismét Kossuth kezébe adta s minden eszközökkel hatalmas szellemének, hozzájárult annak életbe léptetéséhez.

S a magyar népből nemzetet alkotni egy nagy, új korszakot megkezdő és igen szűkeges eszmekör volt. Minden jó és minden rossz következményei mellett is szükség.

Annak a nagy épületnek, melyet alkotmányunk várában a magyar nép felszabadítása képez, talán egy téglája az én nevemre is emlékezik; de az architrabja bizonyára Kossuth. S hogy ez a nagy érdeme a kimagasló állami méltóság minden emberileg lehető politikai hibáit messze lenyomja, s még államjogi nevetlen is ellenségeim is, történelmi fényű nevére iránti tiszteltetle beszélni, (Ugy van! jobboldal.) azon ne csodálkozzunk senki: s én nálami különösen ne számítsa senki népszereghajlásának. — En a népszereghajlás Polycratesgyörjtét annyiszor beledobtam már a tengerbe: — mindig akad egy hal, a mely azt visszahossza. (Dertütség)

Nem sikerült azonban a második eszmekör, mely az előbb, kénszerítve, következett: Magyarország elszakítása Ausztriától: a függetlenségi harcban, mely ismét Kossuth nevével van összekötve. Európa nem engedte meg, hogy egy országgyűlést darabjaira szétbontsunk, s mi, dacára bámulatra méltó hősi harosainknak, kénsztelek voltunk összerakadni a világhatalmak akarata előtt.

Ezt az eszmekört, bármennyi fényes emlék örököse is azt meg, bármennyire büszkén lobogjon fel a szívünk, mikor e napjaira a csodátevő honfellekesítésnek visszagondolunk, nem találjuk a gyakorlati politikában többé.

Ime az ellenzék minden árnyalata, írott indítványaiiban, elmondott szónoklataiban kemélti és hangszólja, hogy politikai irányja szoros az uralkodóház iránti hűség, elismeri az érdekközösségeket; a Magyarország és Ausztria örökös tartomá-

souper-csardás. Gaborral táncoltam elejétől végig. Eleinte csendesen, andaloga jártuk a lassut. (Friket és halk dallamot dudolva, tölemelt karokkal tánczol.) Oh, mily boldognak éreztem magam! Róssaszínű ködben úszott körülöttem minden. Majd szilajra fordult a táncz. Szenvedélyes, ottlütetles egy „fries” volt. Ott tolongtunk, ott tiportuk egymást mindnyájan egy sarokban, a ozigány előtt. Az emelvényn néhány fiatal ember rásta a klakkját és folyton azt kiabálta: „Hogy vo oolt?” Egy sapadt képt kopasz fiatal ur meg mindig azt kurjongatta: „Ne busulj Mukli!” Pedig dehogyan is láttam én ott vedlvet busulni. Gabor szenvedélyesen, jó kedvvel táncolt, és nevetve forgatott. Hozzá simultam és ő erősen magához szorított. (Halkan dudolva hozzá, tánczolva a csar dás frissét és karjai s feje tartásával mutatja a mondottakat. Tánczközben néhányszor forog és lihgve, szakadoztan beszél.) Félhecs hajoltam. „Eljőn holnap, Gabori?” — „Nem értem!” — „Azt kerdeim, előző-e hozzánk holnap?” — „Még most sem értem.” (Lágyan és lassított táncszal.)

„Eljőn holnap?” — „El, el, kedves Lujám...” — „Angyal...” — „Imádlak.” Gyorsított táncz, forgás; miközben libegve lemetti azt a szót, hogy „imádlak.” (Majd hirtelen megáll, a jobb oldalról a jobbra tekint és hallgatóságot; azután íjedd arczszal az iróasztalhoz fut, hirtelen becsapja a naplót és előltya a lámpást.) Jasszus, a mama! (Az előltyoz szalad, gyorsan bele bujik és összehúzza a függönyöket. (Jó éjszaka!))

— A Magyar gyorsan legródl.

Az „ARADI KÖZLÖNY” tárczája.

(November 28.)

Bál után*)

(Muziológ.)

Ita: Széchi Ferenc.

(Ceinosan butorított hálósorba. Baloldalt lát függőben megrögzött egy. Jobbról ajtó. Az előttemben kis iróasztal, rajta egy lámpa, báronyba kötött könyvtár, szék, és egy nagy ujjfogó; előt a második felé fordított karoszek. A székben az a szőnye legyűző, kottillón rendjű, háttrappémos fe álló, virázhokréa. Egő éjjeli lámpa róssaszínű öreggel. Kandalló, rajta óra.)

Lujám: (Báli ruhában, melynek nyolc tétee és csipkefalán kassá szétrongyoztak; kevéssé kusza frizura; hátrádólve, behunyt szemekkel ül az iróasztal előtt karoszekben, kezében virágok, melyeket időnként hosszan megcsavagol. Többszöri mely sóhaj tás után, lassan, bagyadt, de pathétikus hangon mintegy félálomban kezd beszélni.) Fih! Meghalok... Igen, így képzelttem mindig a legédesebb halált. Illatos tünderá omból menni át az örökkévalóságba... Ó, így, igen, így ölletek meg, kedves kis virágaim... (Hirtelen felnyitja szemét és józan hangba csap át.) Ez csak szépen volt mondva. Szórol szóra beleveszem a naplomba. Hangulatoss bevezetés lesz január huszonnegyedikéhez, ehhez a nagy naphoz, mely tulajdonképpen egy éjszaka, életnek legfelejthetlenebb éjszakája... Nem is volt annyira írni valóm sohasem, mint ma. Ugy érzem, mintha csak álom lett volna az egész. Pedig megtrótt és a virágosság gyönyörű volt, remek... (Merengve.) Az én első bálom... Az éjjel volt — azaz, bocsánat, nem volt. Mit is szólna szépséges Bariai ur, a volt magyar profess-

szórom, ha egy szeszlet. Csak egy mondanom, hogy volt... Lszajított — így kell kifejeznie magát egy irodalmilag művelt felsőbb iskolákat végzett, diplomás leányoknak... Igas, a Bariai professzor (Kacrag). Szegény Bariai! Nevetnem kell, ha reá gondolok. O is ott volt a bálon. Oda is elhozta magával azt a komoly, jéghideg arcát (Utánözsa.), a melybe valaha az iskolában mindnyájan beleszerettünk. Tánczra kért. Kikararattam. O, mily édes volt a boszu! „Elégészet” — adott fáz érettségim. Szenvedjen léte —

Különbö egy érzés volt. Még most is borzongat, ha reá gondolok. Mikor a terembe léptem... (Felkel.) Először volt rajtam a kivágtott ruha és milyen sürcsán néztek reám az urak! (Karjait keresztbe téve beföldi a vállait) Különösen a a monokli! Már a lépcsőnél fogadtak a rendezők. Egyszerre keltő is nyújtotta nekem a karját. Egy szöke meg egy ba. En a barnának a karját fogadtam, mert az a fiatal ember jobban illett a toilette-emhez. Erre a szöke karját nyújtotta a mamának. Milyen kedves fiatal emberek! Az én rendezőmnek nagyon esimes kis bajusza volt. A mama rendezőjének még nem volt bajusza. Az enyime megvárszott, hogy jógasz. Azután milyen meglepés volt. Egy perczen tízszer is elmondotta azt, hogy „Nagysád.” Es milyen elegánsul csuszálva vezetett oda a szökekehez. (Mutatja.) Utközben ezt a gyönyörű táncrendet lát az nekem. (Kezébe veszi a táncrendet.) Csakugyan szép Ep oly izléses, mint a milyen elmés. Az igazság istenasszonya, egyik kezében aranyozott madárfészek, a másikban tollseprű; a fészekben bonbonok, a tollseprűben cseruza. Igen kedves!... Leülünk a mamával —

*) Tegnap adta elő H. v. a Aranka nagy tetszés mellett először, az aradi színpadon. A szerk.

nyai közötti szövetség szükségét, a háborúban a megtámadott félnek kölcsönös megvédelmezését.

Ez nem elszakadási eszmék újra felélesztése.

Még a külön vámtörlet, még a külön önálló hadsereg követelése sem az.

Távol van tőlem, hogy az ezekből a nagy eszmékből gunyt húzzak. Ifjúkorom ábrándjait soha sem fogom kitépni a szívemből: egy nagy, dicső, irigylt Magyarország felől hitem, reményem velem együtt hal meg. De ma az a kérdés, hogy a jelen világhelyzetben kívánatos, kíván-e az Magyarország népe?

Hisz a jelen századnak az elején nemcsak birt és joggal a magyar nemzet, hanem azt gyakorolta is. Volt külön hadserege: a nemzeti felkelő sereg, melyet nem rendelkezett más, mint a magyar országyűlés; s a hadsereget az ország nádora vezényelte.

Midőn a második francia háborúban I. Napoleon az osztrák hadvezéreket legyőzte, már Bécs felé közeledett, akkor a magyar nemzeti hadsereg a nemzet akaratából sietett Bécs védelmére. S mikor a diadalmas korzikai est az ötéves sonyi dalát, kik közül 20 ezer a világ legjobb lovasa volt, maga előtt találta: nem tartá ténylegesnek előbbre lépni; békét kötött. A király legkegyesebb magasztalása kísérte a hazájába visszatérő nemzeti hadsereget.

A harmadik francia háborúban, midőn I. Napoleon egymás után vorté tönkre az ellene kivonult osztrák hadseregeket s ismét közeledett a császári metropolis felé: már akkor nem ment annak segítségére a magyar nemzeti hadsereg; sőt a magyar nemzet kimondta, hogy semleges kíván maradni a jelen háborúban; s ezt a királyi teljhatalommal felruházott nádor Napoleonnak megígérte. És így Magyarország a harmadik francia háború alatt még külön külügyi politikát is gyakorolt; azt mondta, ez a háború nem az enyém, Ausztria kezdte, végezze is egyedül.

S ez a politika nagyon derék volt addig, a míg a háború tartott, mert a francia hadvezérek csakugyan respektálták Magyarországot neutralitását: hadseregeik nem jöttek mélyen Magyarországra s a hova börtök, nem viselték magukat ellenségességen, hanem aztán mikor vége volt a háborúnak, s következett a békekötés, akkor a győztes Napoleon olvotta fölünk, mi öltünk Horvátországot, Szlavóniát, Fiuménkat, az egész magyar tengerpartot, Dalmáciát s azt Isztriát dicsőösítően, alkotott belőle egy Illír királyságot. Tehát mi magyarok azért a könnyű dicsőségért, hogy Ausztria háborúban semleges maradtunk, nemcsak elvesztettük országunknak három szép tartományát, hanem kapunk még a nyakunkra egy új illír birodalmat, mely az összes tengerpart birtokában, Magyarországnak az életét tartá leköve s hivatta volt Magyarországot kereskedelmi, közgazdasági és stratégiai szempontok miatt.

Hát van-e itt egyenesen a hason és a vesztesség között?

S ez az állapot ma is meg van. Ha mi, magyar nemzet, Ausztria népeivel kivételre nem egyesülünk abban az eszmében, hogy az osztrák-magyar monarchia határait a szélroza bármely irányból jövő vesztélem ellen teljes lelkesedéssel erejével megvédelmezzük, hogy a közösen felismert közös érdekeinket követő külügyi politikának mind morális támogatásunkkal, mind pénz- és vérbeli áldozatainkkal kellő súlyt kölcsönözzünk, úgy bizonyára egy győztes ellenség nem fogja azt kérdezni, hogy mit mond a magyar országgyűlés, meg a magyar közjog paraphrasisi? hanem azt teszi, a mit I. Napoleon tett, hogy megverve Ausztriát, Magyarországot darabolja fel.

Hanem hát ezt a politikát senki sem vallja magának ezen az országgyűlésen: a nemzet, hogy a magyarok és osztrákok egymással kölcsönösen teljes erejük szerinti védelemmel nem tartoznak itt e házból legalább az emlékeztetőre, nem nyilvánult, ha nyilvánult, követőkre nem talált. En képviselőtársaim között egyetlent sem ismerek, a kit csak az árnyéka is érhetne annak a gyűlésnek, hogy a ki az osztrák magyar monarchiának vagy uralkodójának ellensége, azt ne tartaná tulajdon házája és saját maga ellenségének. (Ugy van! Ugy van!)

Azért joggal mondhatom azt, hogy annak a második nagy eszméknek gyakorlati léte megszűnt.

A harmadik nagy eszmék volt, melyhez ismét egy fényes történelmi név. Deák Ferencz neve van köze: Az Ausztria és Magyarország közötti közjogi harcnak megszüntetése.

Imént az idők teljessége hozta el magával, hogy a míg egyfelől a dynastia belátta, hogy a trónja egyedül az alkotmányos szabadságon s népeinek honzeretén nyugszik biztosan, addig másfelől a magyar nemzet is rájött annak felismerésére, hogy országunkat semmi sem védi meg oly jól a vesztéltől, mint a korona. E kedvező időpontban állt elő egy bölcsességével meesze kiemelkedő férfiú a háromszáz esztendő óta eltelték kiegyenlítésének tervezetével.

Ha be nem vallanám is, köztudomás, miszerint e kiegyenlítési munkálattal szemben én is, és több elvtársam, ki most e padokon foglal helyet, maga a miniszterelnök is, ellenzéki állást foglaltunk el. (Derűtség balföld.)

Es most mi vagyunk a kiegyezési törvénynek a legközvetlenebb pártoldói. (Nagy derűség balföld.)

Ezért bennünket elvtagadónak gunyolni népszerű vállalat. Pedig nem a mi elvünk változott meg; de változott a világhelyzet. (Derűtség balföld.)

Károlyi Gábor gróf: Eppur si muove!

Jó k a i Mór: Rettenetes figyelemmel fogom hallgatni Károlyi Gábor grótot, mint szónokot. (Halljuk!)

Elvünk most is az, a mi 1867-ben volt; „Magyarországon a magyar érdekek érvényre juttatása.”

A csendes és nagy megdöbbenést követő belső rendezés műve alatt, mely az általán negyedik eszméknek elnevezett általános politikát képezte, egyszerre csak eléünk tolt az idők szelleme egy ötödik új eszmékort: Magyarország érdekeinek kárára az osztrák magyar monarchia külpolitikájában érvényre juttatását. Kitért az orosz-török háború. (Mozgás balföld. Halljuk! Halljuk! jobbföld.)

Hi csak egy negyed századot engedett volna a jó sors e két feladat között, ha előbb belügyeinket rendezte hozhatuk volna! De egyszerre áttértünk mind a két feladat, mind a két eszmék a maga kolosszális nagyságában.

A mit nagy gondosan összeállítottunk: államháztartásunk rendezését, a mit nagy figyelmesen megkezdünk: kulturális és közgazdasági haladásunkat, egyszerre megakasztá a hadügyi követelmények rákzúdulása.

A nemzet nagy áldozatok hozatalára lett hivatva, a melyeket a boszniai oкупáció igényelt. És hogy ezek az áldozatok üdvös érteket értek el, azt ma már nemcsak az ellenzéki ismerek el; de mi magunk is elismerjük. (Tetszés jobbföld. Mozgás balföld.)

De azóta is ez a két eszmék, mely egymással mindig párhuzamosan fut, de szemközti fut, az eszélyes berendezés s az erőteljes külpolitika, a folyvást követeli a legnagyobb erőfeszítést a magyar nemzetnek; a melyről el kell ismernem, hogy példátlanul áll hazánk történetében.

Ki kell mondanom, hogy a magyar nemzet nem a hódító hadjáratokban, Nagy Lajos és Corvin Mátyás alatt volt legnagyobb; hanem ebben a mostani nagy hadjáratban a belső rendezés és a külső hatalmi állás megtartásának hadjáratában. Ott a hadvezetők volt a dicsőség; itt, ha győztünk, a dicsőségben osztozik minden munkabíró és adózó polgár. (Helyeslés és tetszés a jobbföldön.) Mi valóban mint az építők, egyik kezünkben a vakoló kánállal, másik kezünkben a karddal építjük és védjük egyszerre hazánk védelmét.

Es mi nem nyultunk rendkívüli eszközökhöz, a hogy más államok, belügyi rendezése végett nyultak, mi nem hoztuk be az örösi adót, mely a legsúlyosabb osztályt is megterheltet a pénzügyi sok ideig rendes Oroszország a pénzügyeit; mi nem vetettük ki a 20 százalékos szelvényadót a hitelzőnkre. (Nyugtalanosság a szelvényadón. Halljuk! Halljuk!) A melylyel Ausztria segített magán; mi nem konfiskáltuk az egyház, a papi jószágokat, a mit Európa legkatholikusabb államai mind megtévénnek: mi nem nyultunk a kényszerkölcsönökhöz, a hogy az abszolutizmus finanszírozja tevé, hanem segítettünk magunkon a becsületos közteherrel és senki meg nem esztünk, meg nem rövidítettünk: minden kötelezettségünknek megfeleltünk. (Helyeslés jobbföld.) Elismerem, hogy ez a nemzet érdeme, a mienk csak annyiban, hogy mi vagyunk a tanácsadói, s a terhek, a mitket a nemzet vállaira rakunk, mi magunk is viseljük. (Ugy van! Ugy van! jobbföld.)

Beszéde további folyamán elősorolja a tizenöt éves Tisza korszak nagy alkotásait és így folytatja: Jól tudom én, hogy ez a korszak még befejezve nincsen. Jól tudom, hogy a legnehezebb feladatok még ezután következnek. Most követek meg az adminisztráció reformja. Előre jelezve látom, hogy a kormány az ellenzék két ármályának egyikét, akár az államosság, akár a megyei önkormányzat élvehet hajlik, kíméletlenül meg fog támadni, de kétszeresen kíméletlenül mind a két fél által, ha kitalálja azt a rendezést, mely az államosságot az önkormányzattal összhangba tudja hozni. Pedig tartok tőle, hogy kitalálja.

Hátra van az államháztartásnak oly foku rendezése, mely az államjavarok elidegenítése nélkül képes az egyessülty helyreállítani s hátra van a valuta-ügy megoldása, hátra van a közegészségügy rendezése, a mezőgazdaság felállítás, a szőlőművelés nagy veszélyeinek megszüntetése vagy megörvösölése, hátra az igazságszervi reformok.

Eppen így megoldásra vár a jövőben a külügyi politika terén a végeredmény: vagy a győzelem kivirága minden vérontás nélkül vagy a béke megszüntetése a várdoldozatok árán. S az az utolsó eszmék korzának befejezése fog lenni.

Az etnikának, a logikának, a józan politikai észnek pozitívatuma az, hogy a nemzet, a bevégezést a megkezdett eszméknek az vigye keresztül, a ki azt megkezdte és idáig hozta. (Helyeslés jobbföld.) Ellenmondás a szelvényadón.) S a kinek nevérol a történelmi ezt a korszakot elnevezni fogja: az Tisza Kálmán. (Hosszszantartó élénk helyeslés és éljenzés a jobbföldön. Nagy zaj balföld.)

En követelem tőle, hogy a eszmékort, a mit megkezdett, fejezze is be. Elfogadom a költségvetést. (Zajos helyeslés és éljenzés a jobbföldön. Felkiáltások: 5 percnyi szünetet kérünk!)

KÜLFÖLD

— A bolgár fejedelem útja. A „Köln. Ztg.”-nak Konstantinápolyból írták: „Szemben a százele tállatásokkal Ferdinánd herceg útját illetőleg, bizonyára érdekes lesz a herceg következő beutazása Európá egyik legkiválóbb államférfiával. A forrás, melyből merítke, kifogástalannak látszik

előtt.” A herceg úgy nyilatkozott, hogy utaznak három orszáig volt. Legelőször is nagy szükségét érezte annak, hogy a sáládját vizionálása s a vele egyet mást megbeszéljen. Másodszor, nem akarja tagadni, hogy nem áll tőle távol a házasosság gondolata sem s e felett is érintkezni akart családja tagjaival. De utjának főszála volt a kmutatni, hogy fejelelmi trónja megállírdult arra, hogy ilyen, sőt meg hosszab utazást is tehessen a nélkül, hogy bármily aggodalmakat kellene táplálnia. Az ország közvéleményében szilárdan meggyökerezettnek tekinti magát és személyiét, illetőleg országára nézve nem létezik „bolgár kérdés”; s a mennyire az saját önjátékát és véleményétől függ, nem is fog Európá vele háborútatni. Ebből is kitűnik, hogy a herceg semmi módon sem sürgeti elisméresét; megjön az majd önként, mint a természetserű fejlődés eredménye és abban az értelemben, a mint azt Kálmány gróf osztrák-magyar külügyminiszter annak idején a delegációkban kinyilatkoztatta. Ha Bulgáriában manapság bizonyos törekvések élmémitattak, úgy ezen örvendetes körülmény azokra a reményekre vezetendő vissza, a melyeket Bulgária jövőendőbeli kedvező esbék és fejlődésére vonatkozólag az osztrák-magyar monarchia határozott jóindulata keltett fel. Az osztrák Landerbankkal kötött kölcsön az országunk újra hosszabb időre szabadabb mozgást biztosít; ez oly előny, mely a békés munkának válik javára; remélt, hogy ezalatt előkezik az az idő is, mely az ország részére meghozza a hön önjött szabadságokat is. Ebben a reményben összes törekvése arra irányul, hogy elkerültessek minden erőszakos lépés.

Az új husziták. A esch tartománygyűlés hétfői ülésén a Husz Jánosnak emelendő emléktábla-kérdése jött szóba s a vita folyamán oly heves jeleneteket idézett elő, melyek még a esch tartománygyűlésen is ritkák parjuktak. Az inditványt az ifjú eschek tették és ellenfeleiket a leggyalázatosabb kifejezésekkel illették. Az emlékesetes vita lefolyása a következő volt: S oh! azt inditványozza, hogy a esch muzeumon alkalmazandó 65 emléktábla közül egyet Husz nevének szenteljenek. Borovjy theologiai tanár nagy zaj között előadta, hogy nem lenne kifogása az inditvány ellen, ha Husz csak protestáns lett volna, de az egyház elleni zendülés előidézője volt. A katolikusok nagy része ellenzi Husz emlékének dícsőitását. Vasaty közbeiktat: Mi akarjuk a dícsőitást! Mi katolikusok vagyunk. (Roppant zaj, az elnök folytonosan eszeget, a szónok csak nehezen folytathatja beszédét.) Borovjy: Husz gyújtotta meg a faklyát, mely nemcsak Csehszlovákiát, hanem más országokat is elpusztított, mely klastromokat és intézményeket megsemmisített. Vasaty közbeiktat: Ugy kellett nekik. Borovjy: Ha Husz nem lett volna, minő szakadatlan haladást tettünk volna mostanig. (Nevetés és zaj.) Vasaty és Gregr közbeiktatja: Németek letünk volna! Az ilyen beszéd s egyen gyálsatl Perner: Nem engedjük, hogy itt meggyalázzák a nemzetet! Vasaty: Onböl a gonosz lelkiismeret beszél! Borovjy: Önök nem gyóntató atyám. Vasaty: On ma is elégetné Huszt. Perner: Borovjy is segitene a magyarakasban. (Roppant zaj.) Rieger az ifjú eschekhez: Az önk magaviselete illetlen. Gregr és Tilscher: A nemzet majd megtanítja önre, mi illik. A szónokok ezután folytonos zaj közet beszélnek. Gregr Ede elmondja, hogy a huszita háborúk hókát ismét Csehszlovágra s szlovákosra tiszta levegőjét. A esch nemzet a mai napra mint a gyálsat napjára fog egykor visszaméltokozni. Ifj. Schwarzenberg Károly hercege: Önök Huszt hőkép, szentként dícsőitették s ezzel magok is huszitaknak vallották magukat. (Viharos kiáltások! Azok vagyunk!) Husz tana a XV. század kommunizmus volt. A husziták közt kevés a tisztesség ember: rabló és gyújtogató banda vált belőlök. (Iszonyú zaj, melyben a szónok szavai nem lehet érteni.) Perner az elnök felé rohan s azt kiáltja: Utasítsátok rendre, meggyalazza elődeiket. Elnök nyugalmra inti a házat. Schwarzenberg lejték egykor a Rosenbergek helyére. A róza volt a huszai elleni harc jelvénye. Buzsike lennek rá, ha ma a Schwarzenbergek fehér-kék zászlaja ismét harcsíjellenne, önküj huszíták ellen. (Orsiai zaj.) Végül szónok annak kimondását inditványozza, hogy az emléktáblára csak olyan nevek irassanak, melyek nem sértik a vallásos érzést. A többség nagy zaj közet elfogadta az inditványt. Ezzel az ülés véget ért.

LEGUJABB POSTA.

— A német hajóraj magyar kikötőben. A német hajóraj pár nap óta Fiume előtt horgonyoz. Zichy Agost gróf kormányzó a német hajóraj tiszteletére fényes estélyt adott kedden. A hajóraj tisztikara, köztük Holmann tengernagy és a mecklenburgi herceg, majdnem teljes számmal megjelent. Ott voltak még Beicher zagrabi hadtestparancsnok, a sumai tisztikar törzstisztszjei, a helyőrség tisztikara, számos külföldi tengerésztiiszt, a konzulok s nagyon sokan Fiume és a környék előkelőségei köztül. A több száze menő társaságnak nőtagjai pompás tolteteket viseltek. A katonai zenekar válogatott műsora, a ház urának és

nejének szeretetreméltósága és előzékenysége késő éjjelig tartotta együtt az előkelő vendégeket. Maguk a fűmeiek is a figyelem ösznével árasztották el a német hajóraj tisztjeit, kik nem egyszer adtak kifejezést a magyar vendégzsere et felett érzett elragadtatásuknak. Az estély alatt a rakpartok elektromos fényben ragyogtak. Hétfőn délelőtt a vendégek a torpedó-gyárat tekintették meg, hol Hoyos gróf vendégelte meg őket.

— A trónvesztett császár. Majdnem valamennyi Európában akkreditált brazilai követ személyesen fogja üdvözölni Dom Pedrót. Európába érkezése késedelmet fog szenvedni, minthogy az „Alagoas” csak tőhorgózs, a mely igen lassan jár.

A francia külügyminiszteriumhoz Braziliából érkezett táviratok szerint eddigél egy kormány sem, sőt a amerikai köztársaságok sem ismerték el az új brazilai kormányt. Az utóbbi egyébként be akarja várni az alkotmányozó gyűlés határozatát, hogy kérésse a kormányforma elismerését, melyet a constituant el fog határozni.

A francia ügynökök Braziliában utasítottak, hogy ama jó viszonyt, mely köztük és a császári kormány között fennállott, tovább is folytassák. A többi kormányok is így értelmű utasítást küldtek képviselőiknek.

— Urosz politika és aknamunka. A Kreuzzeitung azt fejtegeti, hogy az orosz mérvadó körök fellegását nagyon jellemzi az orosz hivatalos lapnak azon kijelentése, hogy Oroszország a Balkán-kérdésnek csupán egy megoldási módját ismeri el, azt, hogy Ausztria-Magyarország csak semmi közbe legyen a Kelethez, a hol csak a szlávok szellemi és anyagi vesztét okozhatná. Ausztria-Magyarország eszje a délszlávokat germanizálni, katholicizálni és politikai rabszolgákká tenni. A macedóniai bolgár falvakban élők izgalmaikat okoznak azon bolgár tanítók, akiket az exarchatus Oroszországból jövő pászssal fizet. Az exarchatus, melynek saját védelme nincs és a mely a bolgár kormányval feszült lábon áll, 40 ezer török fontot költ a macedóniai iskolákra.

Ezen tanítók, kiknek politikai igazgatásait a nemzeti érzelmű bolgárok is ellenzik, azt hirdetik, hogy Macedónia nem sokára egyestteti fog Bulgáriával Oroszországgal csupán az alatt, két hóval ezelőtt a budapesti „Revue de l'Orient” két ilyen ügyenről adott hírt. A török hatóságok ekkor szömmel kezdtek tartani a mozgalmat. Kousseff Methodot, az egyik ügynököt Párlapban el akarták fogni. Kousseff ekkor már elment, de helyette elfogták egy Rósenthalt nevű orvost, a kit Monastirba kísérték. Itt kitűnt, hogy az állítólagos pétérvári orvos, nak nincs se utlevele, se orvosi oklevele. Az orosz konzul mindazonáltal követelte az orvos szabadonbocsátását. De azt felelték neki, hogy Rósenthalt politikai igazgatásokért Macedóniából kiutasították. Epirusból a török hatóságok meg egy ügynököt utasították ki. Pappudof Mária nevű orvosot, a ki a macedóniai oláh falvak lakosságát görög-barát tündetésre igyekezett rábírn.

NAPTAR.

November 28. Csütörtök. Róm. kath. naptár: Szentjános vt. — Prot. naptár: Szentér. — Görög-ország naptár (nov. 18.): Márta ap. — Napkél 7 óra 25 perczkor, nyugszik 4 óra 11 pr.

December 1. Az asztalos egédek egyteltek választmányi ülése délután 3 órakor az iparosházban.

A „Közlöny” Egyesület” könyvtára (Szabadegyház 1 sz.) a közönségnek rendelkezésre állkeden és szombat d. a. 3-4 s pénteken 11-12 óra között.

„ARADI KÖZLÖNY”

(Megjelen mindennap.)
Előfizetési feltételei.

Helyben házhoz hordva:
Egy évre 12 ft — kr.
Fél évre 6 „ —
Negyed évre 3 „ —
Egy hóra 1 „ —

Videkre ezétküldve:
Egy évre 14 ft — kr.
Fél évre 7 „ —
Negyed évre 3 „ 50 —
Egy hóra 1 „ 20 —

Kérjük lapunk azon előfizetőit, kiknek előfizetése október végéig lejárt, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjének, nehogy a lap szétküldésében fennakadás álljon be.

„Aradi Közlöny.”
kiadóhivatala.

HIREK.

— Személyi hírt. Fábian László főispán tegnap délután Zarándra utazott az Edelheim Gyulay báró birtokain rendezendő vadászatokra.

— Kossuth Lajos honossága kérdéseben tegnap délután pártkülömbőség nélkül értekezlet volt összehíva az iparosok érte-

mebe. Megjelentek: B e s z e János, M u l e k Lajos, A r k a i Kálmán, V a r g a József, B a r a b á s Béla, A v a r i y József, J a n k a i József, N a g y Kálmán, M i l l i g Mátyás, Lndroval Tóth István és a lapudósítók. B e s z e János nyitotta meg az értekezletet, előre bocsátva, hogy egy előző értekezleten háromszor nyíltak voltak a felszólítja Barabás Béla az akkori megállapodások köpest, hogy miután időközben fent járt Budapesten, s értekezett Irányi Dánnel és a központtal, adja elő, hogy odafenn mi véleményben vannak a további teendők iránt Kossuth honossága kérdésében.

B a r a b á s Béla előadja, hogy volt a függetlenségi pártkörben, s részt vett egy értekezleten, melyen azt a véleményt hallotta, hogy most egyelőre meg kell várni Kossuth nyilatkozatát. A mennyiben őt meg fogná nyugtatni a miniszterelnök kijelentése, meg fogna hajolni akarata előtt. Addig tehát a további intézkedéseket teljesen függőben hagyják, nehogy a mozgalmak elhibázott irányra legyen. Nagyrabecsüli az aradi függetlenségi tudomásukra jutott szándékát, de azt hiszik, hogy legelőszőrűbb lesz, ha az aradiak is várnak.

M u l e k Lajos megjegyzi, hogy ez egyezik az előző értekezleten már hangosított nézetekkel. A kormányelnök nyilatkozata tényleg elvette a kérdés élet s egyelőre nem is lehet arról szó, hogy es az ügy esetleg a város közgyűlési termébevitessék. Maga a függetlenségi központ is abban a nézetben van — a mint az imént hallottuk — hogy bevárandó Kossuth nyilatkozata, s részéről is abban a nézetben van, hogy az aradiak is függesszenek föl minden további működést addig, míg Kossuth nem nyilatkozik, a ki maga a legilletékesebb arra, hogy kijelentse, vajjon kielégítőnek tartja e a kormányelnök nyilatkozatát, a magyar allompolgárnak tekintie magát vagy sem.

B e s z e János mint értekezleti elnök felveti a kérdéseket, hogy folytassák-e a eszabavett működés?

M u l e k ismétli, hogy bevárandónak tartja Kossuth nyilatkozatát. Ha Kossuth a kormányelnök által adott értelmezésben meg nem nyugszik, felvehető lesz újból a működés fonala, mert akkor a kérdés vissza lesz terelve a régi álláspontra.

A r k a i Kálmán is felfüggesztendőnek tartja a további működést, mert a függetlenségi párt egy része is abban a nézetben van, hogy a kérdés a kormányelnök kijelentése által van intézve. B a r a b á s Béla megjegyzi, hogy többben a függetlenségi párti képviselők közül is ebben a nézetben vannak. V a r g a József nyilatkozik, hogy ő is elintézettné tartja a kérdést. J a n k a i József szintén hozzájárul Mulek inditványához.

B e s z e János elnök erre kimondja a határozatot, hogy a mig Kossuth véleménye tudva nem lesz, e tárgyban minden további működés felfüggesztetik.

Részünkről is azt hisszük, hogy ebben a kérdésben nincs többé semmi ok az agítáczióra és akcióra, bármely irányban is. A kormányelnök kijelentésében megnyugodott az ellenzéki sajtó tekintélyesebb része, maga a függetlenségi párt központi főközlönye, továbbá a párt erdélyi legtekintélyesebb közlönye is. Apponyi Albert gróf képviselőházi beszédében szintén egy nyilatkozott, hogy a honosság kérdését Kossuth Lajosra nézve elintézettné tartja. Azt hisszük, csak Kossuth Lajosnak okoznának azok kellemetlenséget, a kik ezt a kérdést tovább is bolygatni akarnak.

— Kőszönök leírt. A földmivelésügyi miniszter P a n k o t a aradmegyei községnek, a menési vinözölő-iskolai tanulók ellátási költségeihez való hozzájárulás fejében, a vármegye közönségének jóváhagyásával, megszavazott évi 25 ft járuléktól, Aradvármegye főispánjához intézett leiratában köszönetét nyilvánította.

— Alföldi tőkejáradék és nyugdíjintézet mint szövetkezet Aradon. E hó 25-én délután 5 órakor gyűltek egybe a szövetkezet tagjai az aradi polgári takarékpénztári iroda helyiségében az alakuló közgyűlés megtartására. Előnöknek felkérőlt M u l e k Lajos dr, ki az elnöki széklet elfoglalva az ülés határozatképességét konstátálja. Mindenkeltől a szövetkezet megalakulását határozta el a közgyűlés, mire az elnök és B o r o s Vidá a szövetkezet közhasznú eszjét és működésének remélhető előnyit kimerítően eszelelték. A kitűzött eszli mindecsetre szép és csak kívánnunk kell, hogy az az alapítók intenzionának megfelelőleg valóulást találjon. A szövetkezet nem nyemreményre vágyó intézmény, az összes közleli jövedelem, saját tagjai javára esik, ki egyezersmind illetfelei a szövetkezetnek. Első sorban a szövetkezeti működése arra fog szorítkozni, hogy tagjainak egy bizonyos tökébételi alapján egy fokozatos úti jövedelm bekövetkeztét elhalálozásig biztosítson. Később a szövetkezet megerősödésével fognak a többi kombinációk is életbepttetettni. Az alapszabályok rövid megvitatása után azok elboc elfogadására lett elhatározva. Következett az igazgatóság és felügyelő bizottság megválasztása. A s i g a z g a t ó s á g t a g j a i k é n t megválasztattak: M u l e k Lajos dr., Boros Vidá, Éles Armin, Antóli Károly, Embey Irán, Beesey Hugó, Neu-

